

2. Abotyl Nazjanaku
mërues

VITI i III — PRILL 1931 — Nr. 2.

NORMALISTI

Jo në dijën, por në
vullnetin e fortë
qëndron vlera
e njeriut.

HERBART.

Drejtimi:
E përkohëshmjë "NORMALISTI,"
Shkolla Normale
Elbasan.

Shtypshkronja "SADE," Elbasan
1931

M b r e n d i j a

Ndryshimi ndërmjet mësimi të vjetër e modern.	Faqe 1
Edukata morale.	" 3
Provë mësimi: Gjuhë për rendin e I.	" 5
Provë mësimi: vizatim paraf. e punë dore për rendin e II.	" 7
Provë mësimi: Gramantikë për rendin e III.	" 9
Të rijs dhe qytetnimi.	" 11
Puno në rini, qi të jesh i lumtun në pleqni.	" 14
Vjersha për 'shkolla.	" 15
Një dashuri që humb.	" 16
Folklore-a: a) Kënga e Gjolekës.	" 22
b) Këngë dashurie.	" 22
c) Fjalë të vjetra.	" 23
Për t' u-çlodhur.	" 23
Lajme të Shkollës.	" 24
Problemë.	

E përkohëshmjë "NORMALISTI", DEL NJI HERË NË MUEJ.

E botojnë nxânësit e Normales.

Editor: R. Hoxha '31. ndihmës St. Spasse '32.
Sekretar: D. Cara '31. " " I. Shishmani '32.
Arkëtar: T. Gusho '31. " " H. Rami '33.

Pajtimi: për gjashtë numra 2 Fr. ari
Nji numër kushton 2 Lekë.

Ndryshimi ndërmjet të mësimit të vjetër e modern dhe rëndësia e dobia e këtij të fundit

Në qoftë se do të krahasojmë një herë mësimin e kohëve të kalueme, gjurmat e të cilit i kemi ende të kthjellta në vehten t' onë, me atë të sotëshmin, për një herë do të na dalin përpara dy drejtime të përkudërta : **Aktiviteti** e **pasiviteti** i fëmijes, dy gjana fare të përkudërta e me një rëndësi tepër të madhe.

Në kohët e përparëshme vetveprimi i nxënësit, qi theksohet tepër në pedagogjin e sotëshme, ishte lánun fare më një anë, mbassi mësuesi e quente si shenjë dobësie për 'te që lánua e mësimit të përpunohej bashkë me nxënësit; vetëm atëhere ndihej záni i fëmijes në rend, kur i vinte radha për të thánë ate, qi kishte nxënë përmendësh në shtëpi; kështu qi báhej mësimi fare i mërzitshëm e monoton. Gjithë kohën e mësimit e shkante fëmija i shkretë në një heshtje të plotë e tue shikue mësuesin në sy, jo pse, e interesonte mësimi, por pse detyrohej.

Mësuesi i asaj kohe e quente se kishte përpara njerës të pjekun e harronte se ka të bájë me fëmijë; për këte arsye pra edhe mësimi ipej fare drejt për së drejti, pa u-kujdesun qi lánua e mësimit të krijonte një pikë-mbështetje në jetën e mbrendëshme të fëmijes e shum herë ishte edhe e fillë, qi nuk i përshtatej as fuqis mendore të 'tyne, e pra e pakuptueshme e jo tërheqëse për 'ta.

Qëllimi má i parë i mësimit t' atëhershëm ishte të mbushnit e mendjes së nxënësit me një grumbull njohnash të gjithëfarëshme, pa u-verejtun aspak se ku po mbillej ajo **farë** e ç' farë cilësie kishte ; pra studimi psikik i fëmijes ose má mirë me thánë natyra e 'tij ishte lánë fare mbas dore.

Po të vimë në mënyrën e të mësimit të kohës së tashme, do të shofim se ndryshon puna fund e mājë.

Sot mësuesi ásht përgjithnisht vetëm një udhëheqës në mësimit ose, má mirë me thánë, një shoshitës i parafytyrimevet, qi pushtojnë shpirtin e fëmijes, e me kohë këto parafytyrime shtohen, shtjellohen e kaliten má nrië ke ata. Asht një mëkatë shumë e madhe me e lánë më një anë, ate qi njëf nxënësi; pran-

daj detyra e mësuesit sot është vetëm të nxitunit e gjykimit të 'tyne për të dallue të qenësishmen nga e paqenësishmja e të shtymit gjithënjë qi të vetveprojnë, sepse kështu do të mundemi me krijue njerës me mendim të lirë e të pavarun e jo t'atillë, qi të tërhiqen prej rrymës së mendimevet të të tjerëvet. Vetveprimi është ai, qi sjell përfundime të shkëlqyeshme në jetën e njeriut e tërthorazi n'ate të kombevet.

Për t'ia mbrijtë këtij qëllimi si duhet, lypset një punë e plotë e e ndërgegjegjeshme nga ana e mësuesit, përse vetveprimi është rrjedhja e mësimit, qi përmban me të vërtetë një lëndë të zgjedhun, të përshtatëshme, e të kuptueshme e në këtë mënyrë bëhet puna interesante e përmbahet vemendja e fëmisë në formë t'interesit, mbassi ai nuk është i zoti qi ta fusi në punë vullnetin në të përmbajtunit e 'saj. Sa më shumë interes të ketë mësimi aq më tepër nxitet vetveprimi e munt të themi përgjithnisht se interesi e vetveprimi gjinden në një përpjesëtim të drejtë. Them i përgjithnisht, mbassi ka edhe disa lëndë si Historia e kallzimet, të cilat i ndjekin nxënësit me gjithë qejf pa ndërhyrje mësuesi, veçse aty këtu për të dhënë ndonji gjykim për ngjarjen, që po iu tregohet; këtu nuk futet në punë vetveprimi i nxënësit, mbassi duhet qi kto lëndë të lënë një mbresë si një gjë e tanë.

Ajo qi bie në sy më fort në Shkollat e sotshme, është të nxanunit e lirë në formë të një bisedimi të rregulltë për pa u tërhekun aspak nxënësit prej librit. Tash deri në fund të vjetit të katërt shkolluer, nxënësit nuk kopiojnë asnjë mësim për ta nxënë në shtëpi, e për t'u-ngulitë ke ta më mirë gjanat kryesore të mësimit të jetës, rreth të cilit thuren gjithë lëndët e tjera, bëhen diktime e hartime të shkurtua, qi përmbledhin thelbin e mësimit të jetës ose të historis e të gjeografis në rendin e tretë e të katërt.

Nga sa thamë kuptohet vetvetiu se sot, në periudhën e ulët të shkollës, nuk u epet ndonji orar nxënësve e këte e ka vetëm mësuesi i rendit para sysh.

Një dallim t'jetër me rëndësi i shkollës moderne është edhe mësimi intuitif, e për këte arsye vendi i lindjes trajton sot pikën e koncentrasionit të të gjithë mësimevet të tjera.

Intuita është shpirti i çdo dije të sigurtë. Vetëm ate gjë dimë me siguri, të cilën e kemi fitue me ndihmën e intuites. Idetë pa intuitë, sa do të shumta me qenë, janë të vdekme; prandaj sot i është dhënë shumë rëndësi mësimit intuitif, aq sa çdo

mësim varet krye-këput prej 'saj; e atje, ku mungon gjâja vetë, iu nepet nxânësvet një intuitë e plotë mendore me anë të njëj shpjegimi të qartë prej mësuësit; kështu qi shpirti i nxânësit mbushet me njohni të njimendëta e jo me fytyra të gabueshme.

Veç këtyne ka një ndryshim të madh edhe në mënyrën e e të mbajtunit të disiplinës.

Mësuesi i mâ-parshëm e kishte për turp me qenë i dashun, fytyrë çelët e i durueshëm me nxânësit, e prandaj ai sillej tepër i rreptë me 'ta. Në vend qi tash, porsa të hÿjmë në kufijt e njëj shkollë. ku janë zhdukun gjurmat e vjëtira, me një herë na bie në vesht me plot gëzim fjala " Z. Mësues, „ e kur t' afrohem i edhe mâ tepër do të shofim se ndërmmjet të fëmijvet të vegjël gjindet edhe një i madh me trup, por nga mënyra e të pruemit munt të krahasohet me ata. Ky është mësuesi, i cili dëshiron të gëzohet e të idhnohet për të mirat e për të këqiat e 'tyne, gjâ me rëndësi kryesore, përse vetëm në këte mënyrë munt t' i hÿjë ai në shpirt nxânësit e, kur të ketë mbrimmë në këte shkallë, do të mundi fare lehtë të gjëjë edhe çelsat, qi do t' i duhen në kohën e mësimi për të hapë dyert e mendjes së 'tyne.

Dashunia e mësuësit është ushqim për zemrat e njoma të fëmijvet edhe bari mâ shërimtar për pësimet e 'tyne. Porse edhe kjo duhet të ketë kufijt e vet e nuk duhet të teprohet në mënyrë qi të rrëxojë vlerën e 'tij para nxânësvet. Medje nga një herë kur cënohet disiplina e nevojshme lypsen me u-përdorë edhe ndeshkimet.

Prej gjithë këtyne ndryshimeve kuptohet puna e randë e edukatorit të sotshëm si edhe dobia e randësia e mësimi modern, kështu qi tash fëmia edhe kur të rritet s' ka pse e kujton shkollën. librat e mësuësin me mëni e me urejtje, por për-kundrazi ndien një kënaqësi të pashoqe.

Sh. Islami '31.

Edukata morale.

Sa mâ fort vjen e ashprohet jeta, aq mâ fort shifet nevoja qi njeriu të dali në jetën praktike i pajisun me cilësi të mira mendore e shpirtnore. Në qoftë se shkolla përpiqet me i dhënë fëmijës vetëm njohni, pa i zhvilluem fuqit mendore e shpirtnore,

daj detyra e mësuesit sot është vetëm të nxitunit e gjykimit të 'tyne për të dallue të qenësishmen nga e paqenësishmja e të sh'ymit gjithënjë qi të vetveprojnë, sepse kështu do të mundemi me krijue njerës me mendim të lirë e të pavarua e jo t'atillë, qi të tërhiqen prej rrymës së mendimevet të të tjerëvet. Vetveprimi është ai, qi sjell përfundime të shkëlqyeshme në jetën e njeriut e tërthorazi n'ate të kombevet.

Për t'ia mbrijtë këtij qëllimi si duhet, lypset një punë e plotë e e ndërjegjëshme nga ana e mësuesit, përse vetveprimi është rrjedhja e mësimit, qi përmban me të vërtetë një lëndë të zgjedhun, të përshtatëshme, e të kuptueshme e në këte mënyrë bëhet puna interesante e përmbàhet vemendja e fëmisë në formë t'interesit, mbassi ai nuk është i zoti qi ta fusi në punë vullnetin në të përmbajtnit e 'saj. Sa më shumë interes të ketë mësimi aq më tepër nxitet vetveprimi e munt të themi përgjithnisht se interesi e vetveprimi gjinden në një përpjesëtim të drejtë. Them i përgjithnisht, mbassi ka edhe disa lëndë si Historia e kallzimet, të cilat i ndjekin nxënësit me gjithë qejf pa ndërhyrë mësuesi, veçse aty këtu për të dhënë ndonji gjykim për ngjarjen, që po iu tregohet; këtu nuk futet në punë vetveprimi i nxënësit, mbassi duhet qi kto lëndë të lënë një mbresë si një gjë e tanë.

Ajo qi bie në sy më fort në Shkollat e sotshme, është të nxanunit e lirë në formë të njëj bisedimi të rregulltë për pa u tërhekun aspak nxanësit prej librit. Tash deri në fund të vjetit të katërt shkolluer, nxanësit nuk kopiojnë asnjë mësime për ta nxanë në shtëpi, e për t'u-ngulitë ke ta më mirë gjanat kryesore të mësimit të jetës, rreth të cilit thuren gjithë lëndët e tjera, bëhen diktime e hartime të shkurtua, qi përmbledhin thelbin e mësimit të jetës ose të historis e të gjeografis në rendin e tretë e të katërt.

Nga sa thamë kuptohet vetvetiu se sot, në periudhën e ulët të shkollës, nuk u epet ndonji orar nxanësve e këte e ka vetëm mësuesi i rendit para sysh.

Një dallim t'jetër me rëndësi i shkollës moderne është edhe mësimi intuitif, e për këte arsye vendi i lindjes trajton sot pikën e koncentrasionit të të gjithë mësimevet të tjera.

Intuita është shpirti i çdo dije të sigurtë. Vetëm ate gjë dimë me siguri, të cilën e kemi fitue me ndihmën e intutes. Idetë pa intuitë, sa do të shumta me qenë, janë të vdekme; prandaj sot i është dhënë shumë rëndësi mësimit intuitif, aq sa çdo

mësim varet krye-këput prej 'saj; e atje, ku mungon gjāja vetë, iu nepet nxânësvet një intuitë e plotë mendore me anë të njëj shpjegimi të qartë prej mësuesit; kështu qi shpirti i nxânësit mbushet me njohni të njëmendëta e jo me fytyra të gabueshme.

Veç këtyne ka një ndryshim të madh edhe në mënyrën e të mbajtunit të disiplinës.

Mësuesi i mëparshëm e kishte për turp me qenë i dashun, fytyrë çelët e i durueshëm me nxânësit, e prandaj ai sillej tepër i rreptë me 'ta. Në vend qi tash, porsa të hyjmë në kufijt e njëj shkollë. ku janë zhdukun gjurmat e vjetra, me një herë na bie në vesht me plot gëzim fjala " Z. Mësues. „ e kur t' afrohem i edhe më tepër do të shofim se ndërmmjet të fëmijvet të vegjël gjindet edhe një i madh me trup, por nga mënyra e të pruemit munt të krahasohet me ata. Ky është mësuesi, i cili dëshiron të gëzohet e të idhnohet për të mirat e për të këqiat e 'tyne, gjã me rëndësi kryesore, përse vetëm në këte mënyrë munt t' i hyjë ai në shpirt nxânësit e, kur të ketë mbrimë në këte shkallë, do të munti fare lehtë të gjëjë edhe çelsat, qi do t' i duhen në kohën e mësimi për të hapë dyert e mendjes së 'tyne.

Dashunia e mësuesit është ushqim për zemrat e njoma të fëmijvet edhe bari më shërimitar për pësimet e 'tyne. Porse edhe kjo duhet të ketë kufijt e vet e nuk duhet të teprohet në mënyrë qi të rrëxojë vlerën e 'tij para nxânësvet. Madje nga një herë kur cënohet disiplina e nevojshme lypsen me u-përdorë edhe ndeshkimet.

Prej gjithë këtyne ndryshimeve kuptohet puna e randë e edukatorit të sotshëm si edhe dobia e randësia e mësimi modern, kështu qi tash fëmia edhe kur të rritet s' ka pse e kujton shkollën, librat e mësuesin me mëni e me urejtje, por përkundrazi ndien një kënaqësi të pashoqe.

Sh. Islami '31.

Edukata morale.

Sa më fort vjen e ashprohet jeta, aq më fort shifet nevoja qi njeriu të dali në jetën praktike i pajisun me cilësi të mira mendore e shpirtnore. Në qoftë se shkolla përpiqet me i dhënë fëmijës vetëm njohni, pa i zhvilluem fuqit mendore e shpirtnore,

u-përgjegjën : **sh, t, ë, p, i, n.** (Këto gërma nuk i tha vetëm një nxënës, por gjithsecili nga një; sepse, tue veprue në këtë mënyrë, mbahet vemendja e nxënësve më mirë në mësim, e gjithsecili ndër 'ta rri gati, qi të përgjigjet.) Si i numruen nxënësit gërmat një, nga një, u-urdhënuen, qi të nxirnin fletoret e shkruarit mbi bankë, me numrin **1, 2, 3** edhe, si u-këqyrën të gjithë pa le i kishin kalemata a jo, iu tha qi ta shkruenin këtë fjalë tue i porositë qi, kur ta kishte mbarue mësuesi së shkruemi në drrasën e zezë, ta kishin mbarue edhe ata. Si e shkruen u tlia qi të lishin kalemata mbi bankë e të shikojshin nga mësuesi. Tue bëmë kështu, u-nxuer edhe fjala "**na**," të cilën, mbassi nuk ishte nevojë ta ndanin në gërma, sepse ishte e lehtë, iu tha qi ta shkrueshin; bashkë me 'ta e shkruente edhe mësuesi në drrasën e zezë. Në këtë mënyrë u-nxuerrën edhe fjalët e tjera, e ato më të lehtëta u-shkruen pa u-ndamë në gërma, kurse ato më të vështirat u-ndanë edhe në rrokje. Si p. sh fjalën "**ndërton**," e thanë dy a tre nxënës veç e veç e pastaj të gjithë horas; mandej e ndanë në rrokje e në gërma tue thanë : **ndër-ton** : goja hapet dy herë, ne ndëgjojmë **n, d, ë, r, t, o, n** (tue i ndihmue aty këtu edhe mësuesi vetë.) Si u-mbarue së shkruemi fjalija e parë, i vuni mësuesi një pikë, të cilën e nxuerrën vetë nxënësit tue u-nxitë prej 'tij.

Kështu u-bà edhe për dy fjalit e tjera. Më në fund u-caktue një nga nxënësit, qi të këndonte fjalit, qi ishin shkruar në drrasën e zezë prej mësuesit edhe të tjerët u-porositën qi të ndreqshin gabimet, qi kishin bërë aty, këtu nëpër radhojt e 'tyne, tue i ndjekë vijat e shkrueme me gishtin e dorës së djathtë.

Më në fund fare u-urdënuen qi të këndoishin të gjithë së bashku ato, qi ishin shkruar në drrasën e zezë edhe mësuesi me një vijore në dorë përshkonte fjalët e shkrueme në 'te.

Shënim : 1) Me qenë se gërmat e mbdhaja, qi i prijnë çdo fjalije nuk ishin nxënë edhe prej nxënësve, fjalit u-shkruen me ato të voglat.

Shënim : 2) Ky mësim u-zhvillue për një gjysmë ore mësimi, d. m. th. për 23 minuta.

Tabella e mësimit.

shhtëpin na e ndërton mjeshtëri.

muret bâhen me tulla, gurë e horasan.

çatin e mbulojmë me tjegullâ.

LI. Kola '31.

Provë-mësimi

Dhanun në rendin e II^{të} të shkollës Ushtrimore të Normales.

Landa : a) Vizatim parafytyrimesh
b) Punë dore

Thema : a) Orendi shtëpiake
b) Tryeza.

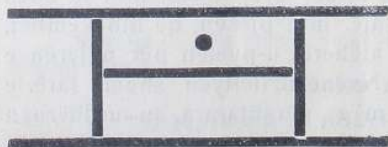
Mësimi u-fillua në lidhje me mësimin e përparshëm, q' ishte bërë për orenditë shtëpiake dyke iu thënë nxënësve të numëronin disa nga ato, që mbanin ment Nxënësve, pasi numëruan një shumicë prej tyre si: llambë, karrigë, tryezë, krevat etj. iu tha „ju me gojë ditki fare mirë t' i tregoni, po të shohim tani cili është ay, q' i mban ment më mirë se qysh janë ato.“ Për këte u-pyetnë se ç' duhej bërë e si u-përgjegjënë „vizatim, „ u-ndanë radhonjt, u-urdhëruan nxënësit të nxjerrin lapsat e të vizatojnë çfarë të donia, prej orendive shtëpiake. Në kohën kur nxënësit vizatonin, mësonjësi u fliste për ta mbajtur trupin drejt e jo pranë bankës etj. edhe shkonte midis bankave, nxitte nxënësit e ua drejtonte gabimet dyke iu thënë: „Shih, shih si e paska bërë ky; a qëndron kariga pa këmbë, a rri tryeza shtrembër etj „ edhe jo „e ke gabim këtu,“ „ndreqe,“ etj. Kur u-pa se të gjithë nxënësit kishin bërë përgjithësisht nga një a dy a tri orendi, u-urdhëruan t' i futin lapsat brënda e t' i venë radhonjt në krye të bankës për t' u-mbledhur prej mësonjësit. Pas mbledhjes së radhonjvet, iu tha se një ndër orenditë shtëpiake, që shumica prej jush e ka bërë, është tryeza; këte pra ne tani do ta bëjmë edhe me letër punë doreje për ta pasur të bukur në radhua; prandaj nxirni radhonjt e letravet të punës së dorës edhe gërsnërët. Passi u-shtë edhe kjo edhe si u-përfol tryeza prej mësonjësit bashkë me nxënësit në pjesët e sajë dyke u-filluar prej tokës, mbi të cilën qëndron tryeza, mbi këmbët e sajë, mbi pjesën, që lith këmbët, mbi pjesën e sipërme fare etj. atëhere, u-pyetën për ngjyrën e letrës, që do të tregonte tokën. Nxënësit dëftyen shumë farë, e më në fund, si u-zgjoth ajo m' e përshtatura, u-urdhëruan të presin prej sajë një rryp të gjatë sa letra vetë edhe të gjerë sa gishtit. Ky rryp i prerë kështu u-la mbi bankë. Pastaj u tha mësonjësi nxënësve të gjejnë letrën, që do të tregojë tryezën.

Letra m' e mirë për 'të u-zgjedh në ngjyrë të kafesë, prandaj prenë edhe prej 'sajë një rryp sa ai i pari. Këte e prenë për gjysmë dhe njerën prej këtyre të dy gjysmevet e prenë përsëri më dysh. Për këto dy të fundit u-pyetenë se përse na hyjnë në punë e, si thanë për këmbët e tryezës, i lanë mbi bankë afër atij rrypit të parë edhe gjysmën e parë të rrypit të dytë e vunë tok me rrypat e tjerë, se edhe ky do t'iu hynte në punë për të bashkuar këmbët e tryezës njerën me t'jetrën (kjo u-gjet prej nxënësve) U-pyetenë pastaj se a kishte gjë t'jetër tryeza a po mbaroi me kaqë e, si thanë ata " tani vjen pjesa e sipërme, iu tha të presin një rryp po prej asajë letrë, të gjërë sa ai i pari e ta venë mbi bankë. Kur mbaroi edhe kjo u-pyetenë se ç' të metë i shihni tryezës edhe ata treguan se i mungonte dollapi a sirtari e për të bërë këtë iu tha të presin një copë të vogël e të rrumbullaktë. Kur u-mbaruan të gjitha këto, iu tha mësonjësi të futnin radhont e letravet brënda e të nxirnin ata të punës së dorës për të ngjitur pjesët e tryezës. Përpara se të fillonin t' i ngjitinin, mësonjësi u tha ta ndërtonin tryezën më parë mbi bankë, e, si e bënë këtë, atëhere nxënësit filluan t' i ngjitinin në radhua, ashtu si i kishin radhitur mbi bankë. Bashkë me nxënësit ngjitte edhe mësonjësi pjesët, që kishte prerë, në një letër të trashë të vënë në drasën e zezë, kështu t'iu shërbentë si mostrë nxënësve, që kishin mbetur prapa. Kështu u-mbarua ora.

Shënim: 1) Kur prenë nxënësit rrypat e letrës së punës së dorës, preu edhe mësonjësi kundrejt tyre me dorën e mëngjert letrën, që mbante në dorën e djathtë.

2) Passi i prenë nxënësit rrypat u-urdhëruan t' i ngrënë përpjetë për t' i parë se kush e ka prerë, gjë që ndihmonte për të nxitur nxënësit të mos rrinë pas. Kështu u-bë edhe atëhere, kur u-ngjithë në radhua.

R. Hoxha '31.

—

Provë-mësimi

Dhanun në rendin e III^{të} të shkollës Ushtrimore të Normales.

Landa : Gramatikë.

Thema : Zhvillimi i shkallëvet të mbiemnit.

Si hyrje në këte mësim u-nxuerr fjala ëmën prej nxânësve në këte mënyrë :

Mësuesi “ Si të quejnë ty ? Nxânësi mue më quejnë Pali „ — Ç' farë më dëfteve ? “ Unë ju dëfteva ëmnin t' em. „ — “ A vetëm ti ke ëmën ? — “ Jo Z. mësues, të gjithë njerzit kanë ëmna. „ — “ Po kafshët e bimët ? „ — “ Edhe kafshët e bimët kanë ëmna. „ — “ Ç' farë na dëften pra ëmni ? „ Emni na dëften njeri, kafshë e bimë. Kjo fjali u-përsërit prej disa nxânësve e më në fund u-tha horas. Tani u-nxitën nxânësit qi të gjejnë disa ëmna njerëzish bimësh e kafshësh, si : Hasan, bankë, kal, Hatë, pulë, elb etj.

Mësuesi — “ Kush e din, a vetëm prej ëmnit i njoftim njerzit na ? — “ Jo, Z. mësues, duhet t'iu dijmë edhe llagapin. „ — Po si i themi llagapit ndryshe ? “ Llagapit i themi mbiëmën. „ U-përçuen nxânësit qi të gjejnë disa mbiëmna të bashkuem me ëmën si : Petri i Math, Kija e vogël etj. Mësuesi — “ Cili është mbiëmni ndër këto fjalë ? „ — “ Fjalët i Math e i Vogël janë mbiëmna. — “ Pra cilës fjalë i themi mbiëmën ? „ — “ Fjalës qi dëften se si është ëmni i thomi mbiëmën „. Edhe kjo fjali u-përsërit prej disa nxânësve e pastaj horas. Për të bërë ushtrimin e duhur, u-përçuen nxânësit qi të gjejnë disa mbiëmna të një-shëm e të panjshëm si : i verdhë, e larme, i naltë, e dashtun, dinake, besnik, bardhush, qafzezë etj.

Mbas këtyne ushtrimeve u-zhvilluen shkallët e mbiemnit në këte mënyrë : lu paraqi nxânësve një letër e gjatë nja 50 cm. dhe e gjanë nja 7 cm. : pastaj u-pyetën : — “ A është e gjanë apo e gjatë kjo letër ? Nxânësit „ kjo letër është e gjatë „ — “ Po fjalës e gjatë si i themi ? „ — “ Fjalës e gjatë i themi mbiëmën „. Fjala e gjatë u-shkrue më një anë të dërrasës së zezë e letra u-ngjit në drrasë të zezë ; pastaj u-muerr një letër t'jetër më e gjatë se e para e tue krahasue me të parën duet përgjegjja : „ Kjo letër është më e gjatë se ajo. Edhe fjala **ma e gjatë** u-shkrue në dërrasë të zezë nën fjalën **e gjatë** Fjalët,

e gjatë e m^a e gjatë u-përsëritën prej nxânësve. Letra u-ngjit pranë së parës. M^a në fund u-muerr letra e tretë, e cila ishte m^a e gjatë se e dyta. Edhe kjo u-krahasue me të dytën e u-nxuerr përgjegja. Kjo letër është fare e gjatë. Mbassi u-shkrue fjala fare e gjatë nën të dytën dhe u ngjit letra, u-kënduen të tri fjalët prej disa nxânësve e pastaj horas; e gjatë, m^a e gjatë e fare e gjatë.

Të tri letrat, qi u-ngjitën në dërrasë të zezë, bájshin me fundin e 'tyne një vijë të drejtë e në anë të sipërme bäheshin tri shkallë; sikurse shifet në pasqyrzën No 1.

Mësuesi (tue drejtue gishtin nga shkallët e letrave) — “Kujt i ngjajnë këto? „ — “Ato iu ngjajkan shkallëvet „ — “Mirë, si duhet t'iu themi pra këtyne shkallëve? „ — “Ne duhet t'iu themi atyne shkallët e mbiemname. Kjo fjalë u-përsërit si të tjerat prej disa nxânësve e pastaj horas, dhe u-shkrue në dërrasë të zezë.

Tani u-nxiten nxânësit qi të gjejnë mbiemna të të tri shkallëvet si: i bukur, m^a i bukur e fare i bukur; e keqe, m^a e keqe e fare e keqe etj.

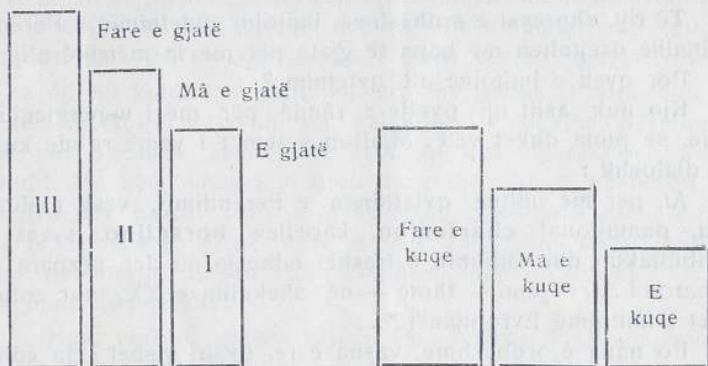
Me qenë se të tri letrat formojshin tri shkallë, duet edhe numri i shkallëve, vetëm u-shkrue mbi letrën e parë No 1. kështu edhe në të dytën e në të tretën.

Mësuesi — “Sa shkallë ka mbiemni? „ — “Mbiemni ka tri shkallë: të parën, të dytën e të tretën „.

Mbas këtyne ushtrimeve i u-nxuerr përpara nxânësve një letër me ngjyrë të kuqe të hapët e, mbassi u-nxuerr përgjegja “ajo letër është e kuqe. „ u-nxuerr një t'jetër m^a e kuqe e, m^a në fund u-nxuerr e treta, e cila ishte fare e kuqe. Të trija këto letra u-ngjitën në dërrasë të zezë. Nxânësit kënduen: “e kuqe, m^a e kuqe e fare e kuqe „. Pastaj u-udhëhoqën nxânësit qi t'i thonë në radhën e përkundërt mbiemnat, si: fare e thartë, m^a e thartë, e thartë; fare e butë, m^a e butë, e butë etj. Mbas këtyne ushtrimeve, për me i b^a nxânësit qi t'i kuptojnë mbiemnat si pas shkallës së 'tyne u-pyetën: Mbiemni, fare i rumbullakët, i cilës shkallë është? “Mbiemni fare i rumbullakët është i shkallës së tretë. „ — “Po mbiemni m^a e ambël? „ “Mbiemni m^a e ambël është i shkallës së dytë. „ Në këtë mënyrë u-banë edhe ushtrime të tjera. M^a në fund u-gjetën mbiemnat me shkallë si: Mësuesi gjeni një mbiemën të shkallës së III të; një të së I rës etj.

Për t' u-angulitë sa më mirë mësimi, u-prishën të gjitha shkrimet, qi ishin shkruar në mësim e sipër në dërrasë të zezë, edhe u-hoqën letrat. Tani filluen nxënësit me i thanë e me i gjetë mbiëmaat si pas radhës së shkallëvet dhe anasjelltas.

Pasqyrzat.

I. Riza '31.

Për t' u-mendue.

Të rijs dhe qytetnimi.

Sot gjindemi në një periudhë, në të cilën po përpiqemi për me ia mërrijtë një t' ardhmeje të lumtun, një kohje të bukur plot me qetësi dhe me paqë. Thellojmë mendjen t' onë në fantazi plot me gëzime e me dëfrime. Mundosimi me i sjellun parafytyrimet e kalueme dhe me bënë një krahasim me ngjarjet e sotshme për me kuptue kohën t' onë t' ardhëshme. Zgjatim dorën andej, këndej, hedhim syt herë në qytetnimin e Perëndimit dhe herë n' atë të Lindjes për me shkëputë dishka prej 'tyne. Hedhim nga ndonji herë tejqyrën andej nga oqeanet e thellë dhe e këthejmë mandej nga hapsina pa fund për me pamun fenomenet e ndryshme. Hapim një nga një fijet e historis, numërojmë fill e për pe veprat e ndonji poetit, të ndonji shkrimtarit, të ndonji shpikësit, të ndonji dijetarit etj... dhe përsëri hidhemi në mendimin e thellë të jetës s' ardhëshme; zhysim mendjen t' onë për me i u-përgjegjun pyetjes : a duhet t' imitojmë ? man-

dej shkojmë më larg : Qytetnimit e Perëndimit a po qytetnimit e Lindjes të marrim si shembull ? .. Horvatem që të kënaqim pak vehten t' onë, por përsëri, të mërzitun nga gjykimi i gjatë dhe pa zgjidhun mirë punën, zgjohemi nga mendimi i thellë, hedhim syt rreth e përqark dhe drejtohem drejt një udhe pa mendue mirë se ku mund të na nxjerri.

Të riht, shpresat e ardhëshme, imitojnë qytetnimit e Perëndimit dhe drejtohen nie hapa të gjata për me ia mërrijtë atij.

Por qysh e imitojnë atë qytetnim ?

Kjo nuk është një pyetje e rëndë për me i u-përgjegjun njeriu, se puna duket vetë. Mjafton vetëm t' i vemë re me kujdes djaloshtit :

Ai, për me imitue qytetnimit e Perëndimit, vesh pallton **bleu**, pantallonat **charleston**, kapellen **borsalino**, syzat e rrumbullakta dhe shkopin e trashë edhe ja na del përpara si një baron ! .. " Jemi — thotë — në shekullin e XX, mor zotni, duhet t' imitojmë Evropianët " ..

Po nëna e ardhëshme, vasha e re, qysh vishet ? Ja edhe vajzat nuk duen të mbeten më mbrapa nga vëllazënit e 'tyne : Fustani i gjatë deri sipër gjunjëvet dhe pa mangë; me flokët e preme si djelm, me ecjen elegante dhe me dredhkat (nazet) e mëdha, që ka vasha e sotshme, do që të na thotë se i imiton Evropjankat. Ja pra edhe kjo na dëfthehet si baroneshë.

Ati dhe nëna e ardhëshme, tue u-veshun në këtë mënyrë, kujtojnë se kanë mërrijtë me të vërtetë në kulmin e qytetnimit. Harrojnë se nuk meritojmë të përdorim as fjalën " **qytetnim** ", në qoftë se kujtojmë që jemi qytetnue, vetëm kur i fejuemi shkon krah për krah me të fejuemen; kur i riu vishet me rrobe të shtrëjta dhe e reja me kostume të kushtueshme. Nuk mund të themi për një vashë se ka qytetnim, kur ajo qeth flokët, as për një djalosh, që mban vetëm bastun dhe syza. Nuk mund të themi se s' ka nevojë për diplomë shkollë një njeri, që di të këcejë **dance**, t' i bjeri pianos, të vishet **luxe**, të zbukurohet mirë etj. Gjithashtu nuk mund të themi se e kupton qytetnimit një njeri, që ka shumë dredhka dhe politesë të tepërme. Asht shumë larg nga qytetnimit dhe ai njeri që, kur flet Shqip, për me u-tregue i ditun, përdor fjalë të hueja : **merci**, **bon jour**, **adio**, **soirée**, **disposition** etj., me gjithë që s' e di aspak atë gjuhë të huej.

Tue imitue pra në një mënyrë të tillë, d. m. th. tue imitue sypërfaqëshëm harrojmë nga ndonji herë se ç'kemi qenë. Kështu, një djalosh i rritun në katund, në qoftë se mbaron së paku një shkollë plotore në qytet, ai mandej ka me pëlqye jetën e qytetit dhe s'ka me dashun as me e pa katundin e vet. Shum herë ngjan që po ai djalosh, përveç që nuk do me jetue në katund, por edhe ka turp të fjaloset me një mik katundar, që është veshë ndryshe. Po ky djalosh, që e quen vehten qytetar dhe që s'ka ndonji kulturë të naltë, ka turp me punue si bujk. nuk zen kazmë me dorë, nuk nderon katundarët e 'tij dhe përpiqet të fusi me një herë zakone të reja, që nuk i përshtaten aspak vendit. Me këte mënyrë ai fiton dy vese të këqij **përtesën** dhe **turpin për punë**. Harron ai se si ka qenë para katë, a pesë vjetve. Harron se ai për herë të parë ka veshun rrobe katundi dhe ndoshta ka hecun edhe zbathun. Harron, më në fund, se pa punë nuk jetohe.

Nga vinë të gjitha këto? Pa dyshim vinë nga ajo që s' dajmë si t' imitojmë, nga ajo që duem të bëhemi si të qytetnuem, por tue marrë si shembull vetëm gjërat e fundit të qytetnimit: **veshjen** dhe jetën **luxe**. Harrojmë se rrobja nuk na sjell as një qytetnim; harrojmë se malli i vëndit e humbet fare vlerën, kur na do të pëlqejmë mallin e huëj; harrojmë se lluksi i tepërtë sjell dhe krizën e madhe ekonomike, prandaj nuk duhet t' imitojmë në këtë mënyrë.

Ne s' kemi aspak nevojë për veshje **luxe**, se Shqiptarët kurdoherë i përshtatet një veshje e thjeshtë dhe e pastër. S' kemi nevojë as t' i marrim hua botës sjelljen e 'saj, se Shqiptarët ka sjellje të mirë nga natyra: **nderi, besa** dhe **bujaria** e Shqiptarët janë me nam.

Ne të riut duhet të shkojmë me hapa të shpejta për me kapun punët dhe veprat me rëndësi të burrave me mend të botës mbarë. Duhet të përpiqemi t' imitojmë gjithmonë gjërat e vjeshme si bujqësin, industrinë, rregullimin e shkollave, letrësin, mjekësin, blegtorinë etj., se më tepër kemi nevojë për mjeshtëri të gjithfarëshme dhe për punë të dobishme, se sa për jetë llukse.

Hartime nxânësish.**Puno në riní, qi të jesh i lumtun
në pleqni.**

Asht e ditun se njeriu qysh në fëminí ásh t pajisun me disa zotësi të natyrshëme, të cilat zhvillohen bashkë me jetën e 'tij. Nji nga këto ásh t edhe puna, e cila ka nji rándësi shum të madhe për jetën e njeriut. Kjo lidhet aq pisk me jetën t' onë, sa qi mund të themi se jeta e njeriut s' ásh t' jetër veçse punë. Me të vertetë njeriu gjithëmonë punon, se vetëm me ânë të punës do të mundet me sigurie jetën e 'tij e të familjes në kët botë. ndryshe, po nuk punoi, s' mund të rrojë ashtu si duhet.

Kjo e bân njerin, qi të mbâhet me gojë të mirë në shoq-nin njerzore. të nderohet prej të gjithve e të shijojë bukurit e ksaj bote. Të gjitha këto na tregojnë çiltas randsin e madhe, qi ka puna për ne. Pra, me qenë se kjo ásh t udhëheqsja mâ besnike e jetës s' onë, duhet qi këte ta naltsojmë sa mâ tepër, qi kështu t' ia mbërrimë sa mâ mirë qëllimit t' onë.

Të gjitha përfundimet e mira, qi përmendëm sipër, mund t' i nxjerrim vetëm nga nji punë e bâme me rregull, me mend e në kohën e 'saj. Me të vërtetë, për me pasë përfundime të mira prej nji pune, duhet qi këte ta fillojmë në kohën e 'saj të volitshme. Koha pra, në të cilën duhet m' e fillue ate, ásh t ajo e rinis, qi ásh t si me thanë, prandvera e jetës. Me të vertetë njeriu ktu ásh t në kulmin e fuqis së 'tij si në pikpamje mendore, ashtu dhe në pikpamje trupore. Në këte kohë ai ásh t i zoti t' i vëjë në zbatim gjithë ato qi ka fitue qysh mâ parë në vogli, në shtëpi a në shkollë, sepse me ânë të 'tyne, do t' i bájë ballë çdo vështirsije, qi mund të hasi në rrugën e jetës së 'tij.

Kjo ásh t koha mâ e ambël e mâ e gëzueshme për njerin, pse në kët kohë ai shijon të gjitha bukurit e natyrës; këtë jetë e çon kaq të lumnueshme jo nga t' jetër, por pse ásh t në gjendje të kryejë çdo punë, qi ia ka vù vehtes si barrë. Mirpo kjo ásh t edhe koha, në të cilën njeriu ven bazat e kohës s' ardhshëme, të pleqnis, e cila me pak ndryshime i ngjan asaj të fëminis; kjo ásh t koha mâ e vështirë e jetës së njeriut. Ktu njeriu nuk ásh t mâ në gjendje të punojë me sigurie jetën e 'tij e të familjes. Me të vërtetë njeriu, deri sa ásh t i ri, punon ashtu si duhet,

por mandej, si plakët, s' mund të bájë as má të voglën punë. Prandaj pra, për këtë kohë kaqë të vështirë, duhet qi të punojmë qysh në riní, qi kështu kur të plakemi, të mos e mendojmë trupin t' onë, por ta lájtmë të qetë, mbassi këto janë ditët e fundit të jetës s' onë. Në kët kohë njeriu duhet t' ushqehet me pemët, q' i ka mbledhë në kohën e rinis.

Pra, për mos m' e mundue vehten në pleqni, duhet qi, deri sa jemi të ri, të punojmë edhe ca má tepër se sa duhet e të prishim ca má pak se sa fitojmë. Kështu do të mundemi me sigurie dhe lumnin e ardhshëme e s' do t' i trembemi aspak kohës s' ashpër të jetës, pleqnis. Për ndryshe, në qoftë se ne, deri sa jemi të ri, s' do të mendojmë aspak për kohën e ardhshëme, por do të punojmë vetëm sot për nesër, ahëre në ditët e fundit të jetës, kur s' do të jemi má të zotët me punue, do t' i bijmë kokës me grusht, por s' bân dobi se áshit vonë.

Prandaj pra kohën, deri sa të jemi të zotët m' e përdorë, s' duhet ta humbim kot, se kjo áshit ar për ne e s' kthen má. Këte s' duhet ta humbim kurrë ndër punë të kqija e pas dëfri-mesh, të cilët nuk janë t' jetër, veçse vuejtjet e kohës s' ardhshëme, të pleqnis.

Nga të gjitha këto qi thamë, kuptohet se njeriu, për me sigurie lumnin e 'tij dhe në kohën e pleqnis, s' duhet ta çojë kohën e rinis kot e pa punë, por duhet të punojë e të kursejë, deri sa áshit i ri, se kështu do të rrojë i lumtun në pleqni e do të shijojë mundin e rinis.

D. Cara '31.

Vjersha për shkolla.

Prendvera.

I

Prendvera na hyri
Mbinë manushaqet,
Nga ç' do që sheh syri
Zëmra jonë kënaqet.

III

Gjithë bagëtija
Në livadh janë shtritur,
Edhe njerëzija
Dalin për t' shëtitur,

II

Fusha dhe lëndina
Sot po gjelbërojnë,
Dhe nga trendelina
Pllajat po verdhojnë.

IV

Bujku shkon në ara
Me qét të lëronjë,
Bilbili si përpara,
Zuri të këndonjë.

I verbëri.

I

Verën që vjen mot
Un' i mjeri s'e shoh dot,
Kohën n' errësirë e shkonj
I varfri un' si duronj.

II

Si të gjithë të shëkonja,
Pa çdo gjë do ta duronja,
Ah! kështu pra qënka thënë,
Të mos shoh as djell' as hënë.

III

O njerës t' ju vinjë keq
Për gjith këto që po heq,
Pranë meje ju qëndroni
Dhe pakëzë më ndihmoni.

H. Zhiti '32.

Novelë

Një dashuri që humb

Ishim më 1910 Si nga hera kisha dalë për gjah dhe mbassi brodha nëpër brigjet e fushës së Gjirokastrës, që ndajnë këtë qytet nga fshatërat e 'sajë. ndënjta për t' u-çlodhur mbi bregun e këshijellës së Sh. Ndriallave, që thuhet se është ndërtuar prej Ali Pashë Tepelenës, për të luftuar me Gjirokastrën, e cila nuk i përulësh famës së 'tij Pamja piktoreske e fushës së Gjirokastrës të kënaqte syrin, pse të lashtat e mbjellura në këtë fushë, të përkëdhelura nga veriu, i përngjanin valëve të detit në kohë të mirë.

I qetësuar nga çudia e kësaj pamjeje, pa pritur pashë përpara meje një vajzë dymbëdhjetë vjeçë, të bukur si pullumbeshë e të veshur me petkat e 'sajë blegëtore. Vajza m' u-afua me një tufë lule, qëndroi pak lark meje e më tha :

— I do ?

— Po vajzë, i dua ! e të falem nderit — i thashë dhe i përkëdhela mollëzat e faqes — Ti i mblodhe ?

— Po.

— Për cilin i mblodhe ?

— Për ty.

— Për mua ! më njeh mua ti ?

— Jo.

— E atëhere si t'erdhi në mëndje ?

Ungji syt duke tundur futën, këtheu kokën nga një ferrë aty afër e tha :

— Më tha ay.

U-këtheva e pashë fytyrën e gjallë të një djali, që dukesh midis gjembave. Vajzëza e thirri :

— Eja, dil, mos ki turp.

Djali u-afrua pranë nesh dalë nga dalë duke përtypur një fije bar.

— Ç' bëni këtu vetëm çapkënë ? ju thashë si me të qe-shur. — Veshtruan njeri t'jetrin në sy dhe djali tha :

— Po mbledhim lule.

— Ç' ju quajnë ? i pyeta.

— Mua më quajnë Vitori edhe këtë e quajnë Lele, tha vajza.

E thirra djalin të vinte edhe e pyeta në kishte aty afër nonjë burim me ujë.

— Si urdhëron, më tha — është një atje poshtë e sa e ka ujët të mirë !

— Merr-e këtë pagur dhe mbush-e — i thashë.

Lelja, i kënaqur nga besimi që i dhashë, vajti për ujë.

U-ulëm, si erdhi ay, e nisëm të fjalosemi. Pastaj ata filluan të këndojnë me zërin e 'tyre engjëllor. Më dëftuan me gisht urën e Drinit, që lith Gjirokastrën me fshatërat e 'sajë, më dëftuan Gjirokastrën, ku punonte i vëllai i Leles.

Para se të ndahesha nga ata, iu premtova se në Shtator do të këthehesha. Lelja më tha se dinte shumë vënde me thëllëza e do të m' i kallëzonte. Pas pak, kur ra kambana e fshatit, miqt' e mij të vegjël më lanë vetëm dhe vanë të mbledhin dhëntë, edhe unë nuk luajta nga vëndi, gjersa nuk dëgjova më të bërtiturat edhe fëshëllimat e 'tyre, që u flisnin dhënve.

“ Janë të kënaqur, të mjerët fëmijë „ — thoshnja me vehte duke veshtruar për të fundit herë Mingulin, fshatin e 'tyre. “ Janë të lumtur „ ! E, duke përsëritur këto fjalë, u-këtheva për në shtëpi dalë nga dalë me qenin t' im.

Premtimet e bëra i mbajta edhe e bëra zakon të vete për gjah nga ato anë, ku më tërhiqte sympathya për ata dy fëmijë

edhe pse kishte mjaft gjah. Kur më shquanin së largu më dilnin përpara. Lelja më dëftente vëndet, që kishin thëllëza; Vitoria, e kënaqur, më sillte nga një tufë me lule.

Vitëret shkuan shpejt, dhe ata u-bënë dy të rinj të hieshëm e të gjallë. Një gjë t'jetër, me kohë e kuptova. Fara e një dashurie, mbjellë e shvilluar, n'ato vënde të qeta, kishte hedhur në syt' e 'tyre një ngjyrë melankolike. Këngët e 'tyre të kënaqëshëme kishin pushuar. Kur veja, nuk më dilnin më përpara të gëzuar, e shumë herë i kisha gjetur që rrinin të qetë lark njëri jatrit.

— Vitori, ti ke rënë në dashuri! — i thashë një mbrëmje që deshte të më fshehte dëshpërimin e 'sajë për Lelen, i cili kishte mënuar të këthehej nga fshati. U-nkuq nga turpi dhe vajti të gjente një kec të humbur, që po blegërinte lark.

Një mëngjes, kur çlodhesha nën një pemë, Lelja m'u-ul pranë dhe duke marrë dorën t'ime në të 'tijt, që i dridheshin, më tha që e dashuronte Vitorinë e më pyeti në do të bënte mirë ta mirrte për grua.

— Në qoftë se munt t'ua bësh ballë nevojave që ka një shtëpi — i thashë — marto-u, edhe do të bësh mirë, se Vitoria është një vajz' e mirë edhe të do. Familjet t'ua ja janë të kënaqura që të martoheni?

— Nuk janë të kënaqura, tha? Shumë! vetëm prindërit e asaj më thanë që duhet të blejë edhe njëzet e pesë kokë dhën të tjera.

— Në qoftë se e keqja qëndron e tërë këtu — i thashë me nga dalë — i gjendet ilaçi.

Me këto fjalë Lelja m'u-duk sikur më dha një të përqaftuar me sy. Heshti pak e pastaj tha:

— Është edhe një t'jatër pengim... Është shumë i math!

— Cili? — e pyeta.

— Unë jam në moshë të ushtërisë. Vitoria e di; por nuk e di që më ra llotua e që këto ditë do të më vijë urdhëri të nisem për Janinë e prej andej në Anadoll. Po ajo vajzë?!... Dëgjo se ç' bëri dje mbrëma: Më mori nga dora, e pa nxjerrë zë më shpuri në buzë të një honi dhe, duke më shikuar, nxorri një psherëtim. Po tashti? — i thashë. Ajo më tha. E sheh atë hon? Në qoftë se të marrin ushtar, kërko-më brënda n'atë hon, kur të këthehesh. Heshti e nuk tha gjë t'jetër.

Bisedimi i jonë u-pre nga zëri i Vitorisë, që thërriste :

— O Leleçe.

— Ç' do ?

— Shko në shtëpi se dikush të kërkon.

— Lelja u-largua me të shpejtë, e unë vajta te vajza. E gjeta që qante. Fillova ta pushonja, por nuk qe e mundur. I fola ca fjalë për t' i dhënë zëmër, por me se t' i jepnja zëmër ? E qërtova ëmbël : nuk më vuri veshin. I u-ula pranë dhe pëta. Pakë nga pakë heshti e unë i vura nga dalë një dorë në krye, por përkëdhelja e ime nuk bëri gjë t' jatër veçse të shtonte të qarët e 'sajë.

— Po ç' ke, për Zotin, ç' ke ? Ti më njeh; ti e di gjithë miqësinë, që kam unë për ju të dy, se sa ju kam dashur . . .

— O Zot, o zot ! thirri ajo, ndihmona, ndihmona të biem ndër këmbë.

— Po ç' ngjau ? thuajmë.

— Do vejë ushtar, do vejë ushtar ! — Nuk tha gjë t' jatër. Mbeti atje si e fikët e po dridhej duke qarë. Nuk dija se ç' të bëja vetëm, pa nonjë shok, përveç qenit që kisha, i cili na hi dhej rreth e përqark i habitur duke lehur; kur dëgjova zën' e rojtësit të fshatit, Hasanit, e i thirra :

— Hasan, çoç i ra Vitorisë. Eja shpejt këtu ose shko në shtëpi të 'sajë, që të vijë nonjë njeri ta marrë.

I ziu Hasan pa frymë erdhi tek ne. Me të parë vajzën n' atë gjendje, përshpëriti duke më vështruar në sy.

— O Zot i qiellit ! Ç' ka

— Pusho, pusho, — i u-përgjegja — Le ta shpijem në shtëpi e atje e merr vesh se ç' ka. Eja : ti mbaj-e këtu poshtë.

Hasani kishte dëshirë të madhe të fliste, por unë nuk i bënja zë: kisha mendjen të vija këmbën me siguri, kur zbritmë rrugicat e kodrës. Kur arrijtëm në fshat, Lelja nuk ishte atje, se kishte vajtur — më thanë — në treg. Vitoria, pas pak minutave e mori vehten dhe dukesh e qetë; por unë desha që ta vinin në shtrat, se m' u-duk sikur kishte ethe.

U-këtheva ditën t' jetër e, për çudi, e gjeta Vitorinë, që rrinte te porta e shtëpisë; më përshëndeti me buzë në gaz. Më kallzoi se Lelja ishte thirrur ushtar e pas katër ditëve do të vente në Janinë, që të vishej e s' andejmi po shkonte në Izmir. Qetësia e 'sajë më çuditi tepër, por nuk u-dëftova. U-gëzova

me 'të q' e gjeta kështu të qetë dhe i thashë se Lelja i 'sajë do të çvishej shpejt e do të martoheshin; pastaj i thashë se e keqja, që vjen nuk dëmton e gjitha, pse që të dy qenë shumë të rinj akoma edhe një ndarje e shkurtër do ta shtonte dashurinë e 'tyre. Në të ngrysur, në kohë që do të ndaheshim, i thashë se për disa ditë nuk do të dilja për gjah, pse kisha punë.

Pas njëzet e pesë ditësh u nis për në fshat dhe, duke vajtur, takova në rrugë rojtësin e fshatit, Hasanin.

— Udh' e mbarë Hasan.

— Mbarë paç. Ku do të veç?

— Do vete në Mingul, te miqtë.

— Mos shko.

— Pse?

— Dëgjomë mua, mos shko.

— Po pse, ç'është? Ka ngjarë ndonjë gjë? mos më mbaj në dyshim.

— Ki durim, na merr një cigar.

— Të lutem Hasan, thuajmë shpejt ç'ka ngjarë?

— Djali u-vesh ushtar dhe u-nis. Atë ditë kur iku ky nga fshati, vajza nuk bëri gjë e as qajti, por filloi të mendohet dhe gjithë atë ditë nuk luajti nga praku i portës gjer në darkë duke u-fjalosur me vehte, pa kërkuar as bukë, as ujë, mëmës i bërtite, kur kjo i lutesh që t'ikte andej, pse që shkrire në djersë nga dielli.

— Po fshati — i thashë duke i prerë fjalën — nuk bëri gjë?

— Të gjitha u-bënë, por as gjë. I u-shkrua Valiut në Jamninë që ta çvishnin Lelen, por ay u-përgjegj se nuk qe e mundur; i u-shkrua përsëri që ta lejojnë djalin të paktën edhe për pesë ditë, por nuk qe gjë. Më në fund telegrafuan në Stamboll edhe pas pesëmbëdhjetë ditësh erdhi djali gjysm' i vdekur, e unë për të parë përfundimin e takimit të 'tyre, desha ta shoqëroj vetë në shtëpi. Me të na parë vajza për së largu, nuk i luajti sytë nga ne; pastaj u-ngre me një heresh edhe vajti brëndë në shtëpi për të dhënë, na u-duk neve, lajmin e ardhjes së Leles, po përkundrazi ajo dolli me të shpejtë me një sopatë në dorë e i u-vërsul Leles duke bërtitur " v r a n i - e v r a n i - e ! "; sikur të mos ishte atje dhe një gjendarm, i cili më ndihmoi ta

mbaja, do ta coponte, pse ai mbeti në vënd si shkëmb pa u-shtëmëngur fare.

— U-marrua ?!

— Po si!

— Lemë të shkoj Hasan.

— Dëgjo, tashti s' ka

— Mirë, mirë unë do të vete

Pak më lark, u-poqa rrugës edhe me një fshatar dhe e pyeta për këtë punë.

— Çudi e madhe ?! — më tha — nga ai nuk e besoja kurrë një gjë të tillë.

— Çë ?

— Si, nuk e di që u-mbyt në lum Lelja ?

— U-mbyt ?!

— Po. Iku mbrëmënet nga fshati për t' u-këthyer në

Nuk e lashë ta mbaronte fjalën, por u-nisa me të shpejtë i pikëlluar. Kur u-afrova te shtëpia e Vitorisë, dolli nga porta mëma e 'sajë, e cila më priti me një mirsardhje si me gëzim e hidhrim. Pastaj ia dha të qarit e mjera grua dhe më dëftoi vajzën e 'sajë, që rrinte mb'anë të rrugës, edhe këndonte me një zë, që dukesh sikur vinte prej së largu. I u-afërova dhe i fola në ëmër, por ajo nuk luajti fare nga vëndi. I u-ula pranë; i mora kryet në duart e mija e fillova t' i them kështu :

— Vitori! e mjera Vito! jam unë. Nuk më njeh? Thuajmë ç' ke? të dhëmp këtu? — e i ngitja kryet. “ Nuk e kujto të mjerin Lele? Ti e doje shumë! Të kam sjellë një parë vathë . . .

Nuk u-tunt. I vura dorën nënjë mjekrë dhe i ngrita nga dalë fytyrën. Më vështroi dhe m' u-duk se diç do më thoshte dhe prita, por ajo më hodhi kryet e 'sajë në krahëruar.

I u-këtheva mëmës së 'sajë, që qante më nj' anë.

— Maro, e varfëra Maro! — i thashë.

— Ah zotni — më tha — shiko se në ç' gjëndje

V. Nasto '30.

Folklore-a**Kënga e Gjolekës. (1)**

Dërgon Gjolekë spanoi
 Tafil Buzit të m' i thoi
 Gjoleka s' e turpëroi
 Nëpër dyzet mijë shkoi
 Kaftanasit ia martoi
 Me të dyja e qëlloi.
 Një selam nga Smail Beu
 Iu prish mëndja e dot s' ia ktheu
 Iu poq firxhani për dheu

(1) Gjoleka e Tafil Buzi nga Kurveleshi, kanë qenë kryetarë të çetave shqipëtare, që janë ngritur, në kohë të para, kundra Turqisë. Kaftanasi ishte komandant i ushtrisë turke. Kur doli ky në Vlorë, vrau Ismail Beun, i cili ishte Shqiptar. Gjoleka me Tafil Buzin vendosën ta vrisnin Kaftanasin e në këtë mënyrë të mirresh gjaku i Ismail Beut.

Këtë punë e mori përsipër Gjoleka, i cili u-armatos mirë me dy kobure dhe me një dinakëri shkoi nëpër mes të dyzet mijë ushtarëve Turq edhe hyri në shtëpi, ku rrinte Kaftanasi, i cili, porsa ishte ngritë nga gjumi dhe rrinte me firxhan në dorë duke pirë kafe. Si mbas zakonis, Gjoleka i dha një selam prej Ismail Beut dhe e qëlloi me të dyja koburet. Atij iu prish mendja edhe i ra firxhani prej dore në dhe, e kështu mbaroi jeta e 'tij.

Gjoleka i cili qhesh edhe spanua, se i kishte qimet të pakta në fytyrë, i dërgoi pastaj shokut të 'tij, Tafil Buzit, fjalët që ka kënga.

Këngë dashurie

Tatëpjetë bregut vije	Thashë se vije tek unë
Jelek verdha veshur,	Dolla duke qeshur,
Ashtu si kishe zakonë	Ti veje tek keshe punë
Me llërë përveshur.	Mbeta zëmëruar.

Djalë në të mbeti qejfi
 Kthenem më të shkuar
 Bota janë vrar' e prerë
 Dhe janë pajtuar
 Un' e ti as vrar' as prerë
 Dy fjalë ndëruar

Fjalë të vjetra.

Një e keqe nuk vjen kurrë vetëm.

Kush s' ka shoknë pyet shkopnë.

Shokun mos e duaj, por pjesën ia ruaj.

Hankua po bën tertip,

mbëlith kashtë e mbëlith byk,

kali në Selenik.

Fjalë shum' e gur në trastë.

Shihmë turinë pa më verë tagjinë.

Mos u-gëzo i gëzuar, mos u-helmo i helmuar.

Dhëlpërës mishi s' i hahet, lëkura gëzof i mbahet.

Kal' i mirë e shton tagjinë.

Mos të qeshtë i qeshuri.

I vuari di sa i mësuari.

Desh puna që në të parë, pa hëngër bisha gomarë.

Miku që kishe një herë, zuri mika miq të tjerë.

Fëmija pa nënë si nata pa hënë.

Mbledhur prej

M Ahmati '31.

Për t' u-çlodhur.

Në vapor.

— Shpejt ngreu! Vapor i po fundoset!

— Për se ma thua këtë gjë mua! ? . . . Vapor i nuk është i emi.

Teshat pa vleftë.

Vapori po mbytej. Kapidani i 'tij urdhëronte që udhëtarët të zbresin ndër barkat duke hedhur në det, gjithë ato që nuk' u duheshin. Një Zotni del bashkë me Zonjën e 'tij dyke mbajtur edhe dy valixha. — „ Ju thashë, thërret kapidani i inatosur, të hithni në det ato, që nuk ju duhen. „

— Do t' ju bindem, tha Zotria, dhe me një herë e shtyri të shoqen në det !!!

A ke pesë lekë.

— Mundesh të më japç pesë lekë ?

— Më vjen shumë keq, së kam vetëm dy lekë me vehte.

— Atëhere nëm-i ata të dy: të tjerët m' i ke borxhë.

Lajme të Shkollës

Më 22/1/1931 Shkolla Normale duel për të shëtitë edhe e hangrëm drekën në Manës. Koha që e mirë, u-nxuerrën fotografija edhe u-argëtuem shumë, por në mbramje u-këthyem si me nga dalë, se na u-desht me i çelun përsëri librat e shkreta për të nesërmen.

Më 17/1/1931 rendi '31 çfaq i n' internat dramën klasike "B e s a", të Sami Frashërit. Po ky rend më 26/1/1931 këtë dramë e çfaq edhe në kinema-theatrën "Beethoven", për të mjeruemit e tërmetit të Korçës. Amatorët, më të pjekunit e shkollës Normale, kanë luejtun mirë. Shumë herë ndëgjuesit përplasën duerët. Me këtë dramë rendi '31 e pasqyroi me të vërtetë malsorin t' onë.

Më 31/1/1931 Normalisti Shëtitës '32 çfaq i n' internat dramën "I mjeri Djalë". Më 5/2/1931 po kjo çfaqje u-bà në kinema-theatrën "Beethoven". Të hollat e fitueme u-shtinë n' arkën e shoqënis. Shefikaja luejti bukur; Zeqiu që i mirë, veç se i mungonte mjeshtëria e të çfaqunit të dashunisë; edhe të tjerët mirë e bënë. Sqena që ndreqë për bukur.

Më 14/2/1931 rendi '33 çfaq i n' internat komedinë "Luloja", dhe më 6/3/1931 këtë çfaqje e bëni në kinema-theatrën "Beethoven". Të hollat u-përdorën për të përkohshëmen "Normalisti". Luki e ka teprue në shumë vënde. Luloja ka pasë pak naze. Guguçes i mungonin ca lëvizje. Guri dhe më fort Katoja kanë luejtun natyrshëm. Sqena që pa ndonji të metë. Të nesërmen kjo çfaqje u-bà edhe për nxënësit e shkollavet.

Më 20/2/1931 H. Zhihi '32 këndoi n' internat një vjerrshë satirike "Hoxha, Dervishi e Prifti", e cila na bëni që të shkulemi së qeshuni.

Më 15/3/1931 Internati luejti foot-ball me grupin e sportit të qytetit. Këtë lojë e fitoi internati 2:1. Shiu binte pa prà. por nxënësit shikojshin punën e në fund fituen. Mbas dy javësh internati u-ndesh përsëri në foot-ball me Elbasanin. Këtë herë qyteti duel më i zoti edhe e fitoi lojën 4:2.

Më 9/4/1931 Normalisti Shëtitës '32 çfaq i në kinema-theatrën "Beethoven", komeditë "Pësime Mësime", dhe "Martesa me Pahir". Në "Pësimet Mësime", Trifuni ka tregue gjithë mjeshtërinë e tij. Dhoksapatriu fliste nga dalë dhe nuk ka pasë

të vizitet që duheshin aty : ndoshta u-hutue nga hallva e tepërme, që hangri ! Mariana, dhe më fort Adriana kanë luejtun mirë. Ke " Martesa me Pahir ,, të gjithë kanë luejtun bukur, por më mirë Sganareli. Fitimi u-shti n' arkën e shoqënis.

Më 12/4/1931 u-bâ edhe një lojë t'jetër ndërmjet të Internatit edhe të qytetit; kësaj here nuk i mbeti hatëri as njanës palë, sepse puna duel 1:1.

Më 20 deri më 27 të Prillit u-bânë në shkollën t'onë provimet e Stazhit edhe ato t' Aftësis Pedagogjike. Në provimet e Stazhit fituen Z. Z. E. Koplku '26. S. Kutra '26, Z. Z. Hekali '27, D. Jakova '27, G. Keta '27, A. Myftiu '27, H. Ruhi '27, A. Kajanaku '28, E. Tërshana '28, K. Vide '28.

Në ato t' Aftësisë Pedagogjike fituen Z. Z. Xh. Berberi, I. Gorishti, A. Ibrahim, S. Musai.

Më 28/4/1931, Normalisti Shëtitës '32, çfaqti në Kavajë komedit " Pësimet Mësimë ,, dhe " Martesa me Pahir ,, në sallën e Shkollës Mashkullore. Të hollat u-shtinë n'arkën e shoqënis. Atë kohë që ndejtën në Kavajë, ushqimin dhe fjetjen e kishin në Shkollën Shqiptare-Amerikane të Bujqësis. Normalisti Shëtitës '32 u falet nderit vëllazënvet të 'tij të shkollës së Bujqësis për këtë pritje kaqë të mirë. Bashkija e Elbasanit, Bashkija e Kavajës, Z. Fehmi Kazazi edhe Drejtorija e Shkollës Plotore Mashkullore u kanë ndifë shumë nxânësvet t' onë, të cilët u falen nderit me gjithë zemër.

Rrugës për në Kavajë kanë vuejtun mjaft nga ngushtica e vëndit t' automobilin dhe nga shiu, që binte pa prâ. Në Kavajë ndejtën tri ditë dhe kanë pamë shumë vende, që kanë pasun një farë vlere. Ditën e fundit shkuen edhe panë Shkollën Shqiptare-Amerikane Femnore në mal të Robit; që andej panë edhe detin Adriatik, të cilin shumë nga nxânësit nuk e njihshin. N' Elbasan u-këthyen natën dhe rrugës kanë shkue me shumë qejf.

Problemë.

Në majë të një kodre gjenden tri shtëpija; për kundrejt këtyne shtëpiave gjenden tre kroje. Duhet të shpijem ujë nga sejcili krue në sejcilën shtëpi. kështu që të tria shtëpitë të marrin ujë prej çdo kroi, në mënyrë që gypat (sulinat) e ujit të mos kryqëzohen udhës njani me t'jetrin. (Kush e gjen merr një pajtim të Normalistit).

S. Çano '32.

I: Zmë: Shkollë normale
II Vizat. parafytyrimet: rrethi shkollës
punë dhe: Trips
pamur: Shkollë normale të ulitura

Posta e jonë.

Z. M. Tafës, Lushnje. Listën e pajtimtarëve edhe pajtimet për 3 vetë i muarmë. Ju falemi nderit. Me postë ju dërguam edhe shtatë copë të Normalistit.

Z. Z. Palit, Shkodër. Do të bëjmë, si na këshilloni. Jemi në fillim, prandaj mos na i vini aqë re. Me postë ju dërguam (15) copë të së përkohshmes. Ju falemi nderit për përkrahien, q' i jepni Normalistit.

Z. B. Zhudit, Pogradec. Çudi me ju! Tri copët e së përkohshmes, ju dërguam.

Z. M. Golemit, Berat. Kini qenë edhe vetë, i dini si janë punërat. Ju falemi nderit edhe presim kurdoherë këshilla. Atë që thoni, munt ta bëni ju me një mënyrë të pakuptuar. Ne s' kemi se ç' t' u bëjmë: janë të vrarë vetvetiu.

Z. M. Musës, Kastriot. Shtatë copët e së përkohshmes ju dërguam me postë.

Z. L. Mëshkallës, Orosh. Numrat e këthyera i muarmë si edhe pesë fr. ari, për të cilat ju falemi nderit shumë.

Z. Xh. Xhafës, Delvinë. Zgjidhja e pikturës historike nuk' është ashtu. Duam të dimë se cila është ajo ngjarje, që fshihet nën ngjyrën e kuqe.
Z. Z. A. Danit, Fier. B. Gjeçit, Kavajë. F. Ismailit, Bilisht, R. Ramës, Himarë, R. Spahiut, Homesh. Listat i muarmë, ju falemi nderit për përkrahjet edhe për fjalët e mira, q' i thoni Normalistit.

Z. S. Çaçanit, Bilisht. Normalisti ishte në shtyp, kur arrijti artikulli i juaj, prandaj u-la për numrin t' jetër. Dëshirojmë të bëjmë edhe të tjerët si ju.